

Περίληψη διδακτορικής διατριβής

Ουσταμπασίδη Λυδία-Ευσταθία

Επόπτης: Ευριπίδης Γαραντούδης, Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας (ΕΚΠΑ)

Η μυθολογική μορφή της Ευρυδίκης στη νεοελληνική ποίηση (20ός και 21ος αιώνας)

Σκοπό της προτεινόμενης διδακτορικής διατριβής αποτελεί η πρόσληψη της μυθολογικής μορφής της Ευρυδίκης στη νεοελληνική ποίηση του μοντερνισμού. Ειδικότερα, διερευνάται η μυθολογική αυτή μορφή ως φορέας ετερόκλητων συμβολικών σημασιολογικών αποχρώσεων για τους ποιητές και τις ποιήτριες της νεοελληνικής ποίησης του 20ού και του 21ου αιώνα με στόχο: α) την ανάδειξη της επικοινωνίας παρελθόντος-παρόντος στη νεοελληνική ποίηση του μοντερνισμού και του βαθμού σύγκλισης ή απόκλισης της ποιητικής παραγωγής της κάθε ποιητικής γενιάς σε σχέση με τη μυθική αφήγηση που νοείται ως «σενάριο», β) τη λειτουργική χρήση της μυθολογικής μορφής για την έκφραση του εκάστοτε ποιητικού υποκειμένου, γ) την προβολή του ιδιάζοντος χειρισμού της μυθικής μορφής με κριτήριο το φύλο των ποιητών της μελετώμενης εποχής και δ) τη συγκριτική επισκόπηση της Ευρυδίκης στα μελετώμενα ποιήματα.

Ο μύθος της Ευρυδίκης στην αρχαιότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον μύθο του Ορφέα. Στην αρχαιοελληνική λογοτεχνική παράδοση μνημονεύεται μόλις τον 1^ο αιώνα π. Χ. στο έργο του Μόσχου, *Επιτάφιος Βίανος* (123). Μέχρι τότε αποσιωπάται στη λογοτεχνική παράδοση της ελληνικής αρχαιότητας, γεγονός που καταδεικνύει πως η μυθολογική αυτή ηρωίδα επισκιάζεται από τον Ορφέα και αναφέρεται αποκλειστικά ως το έτερον ήμισυ του, συνδεδεμένο με τον θάνατο. Αποτελεί το παθητικό πρόσωπο που αναμένει τη ζωή μέσα από τον ερχομό του ανδρικού ήρωα και παρουσιάζεται ως ενεργόν χάρη στην αγάπη της προς αυτόν.

Στη λατινική λογοτεχνική παράδοση, η πρόσληψη του μύθου μετεξελίσσεται. Πρώτος ο Βιργίλιος στα *Γεωργικά* (4. 453-527) και έπειτα ο Οβίδιος στις *Μεταμορφώσεις* (IX- X) προσδίδουν μια «πρώτο - φεμινιστική» ερμηνεία του μύθου αντιστρέφοντας τα προηγούμενα δεδομένα του. Στο επίκεντρο του μύθου πλέον τίθεται η γυναικεία ερμηνεία και πρόσληψη του μύθου, η οποία γίνεται παρακαταθήκη της μεταγενέστερης δυτικής ποιητικής παραγωγής.

Η δυτική ποιητική παραγωγή της Αγγλίας και της Αμερικής, από τον 18ο μέχρι τον 20ό αιώνα ενσωματώνει τη ρεβιζιονιστική, γυναικεία οπτική, που είχαν ήδη καθιερώσει οι Λατίνοι ποιητές αντιστρέφοντας τον παραδοσιακό μύθο. Η Ευρυδίκη προβάλλει την αντίστασή της στη «σωτήρια» πρόταση του Ορφέα να την επαναφέρει από τον Κάτω Κόσμο στη ζωή και προβάλλει τη σθεναρή αποδοχή του θανάτου της

ως ένδειξη της ανεξαρτησίας της. Συνεπώς, από παθητική παρουσία του μύθου, εξαρτώμενη του ανδρικού φύλου, εξελίσσεται σε ενεργό πρόσωπο.

Τα παραπάνω δεδομένα της πραγμάτευσης του μύθου της Ευρυδίκης στην αρχαιότητα και η σταδιακή εξέλιξη της πρόσληψής του στη λατινική και μεταγενέστερη δυτική ποιητική παραγωγή αποτέλεσαν σημαντικό κίνητρό μου για τη διερεύνηση της νεοελληνικής ποιητικής πρόσληψης του μύθου, με επίκεντρο τη μορφή της Ευρυδίκης. Η βιβλιογραφία δεν έχει μέχρι πρότινος καταθέσει μια ολοκληρωμένη έρευνα γύρω από την πρόσληψη της συγκεκριμένης μυθολογικής μορφής από τη νεοελληνική ποίηση. Πεδίο μελέτης έχει αποτελέσει η μορφή του Ορφέα, ενώ η Ευρυδίκη έχει μελετηθεί δευτερευόντως σε συνάρτηση με το πρόσωπό του.

Πεδίο έρευνας θα αποτελέσουν ποιήματα του νεοελληνικού μοντερνισμού, όπου εμπεριέχεται η εν λόγω μυθολογική μορφή και συγκεκριμένα ποιητών της γενιάς του '30 (Οδυσσέας Ελύτης, Γιάννης Ρίτσος, Νίκος Εγγονόπουλος, Νίκος Κάλας, Γιώργος Στογιαννίδης) της Α' Μεταπολεμικής Γενιάς (Άθως Δημουλάς, Ζωή Καρέλλη, Νίκος Καρούζος, Τάκης Βαρβιτσιώτης, Έφη Αιλιανού, Γιώργος Γεραλής) και της Β' Μεταπολεμικής Γενιάς (Κική Δημουλά, Λένα Παππά, Ζωή Σαμαρά, Σταύρος Βαβούρης). Με την προτεινόμενη διδακτορική εργασία θα διερευνηθεί αποκλειστικά η Ευρυδίκη ως μυθικό πρόσωπο, ώστε να αποσαφηνιστεί το μυθικό προσωπείο της. Θα διαφανούν οι ποικίλοι συμβολισμοί της, οι οποίοι θα αποτελέσουν σημαντικές παραμέτρους ερμηνείας των ποιημάτων των νεωτερικών ποιητών και της ιδεολογικής και αισθητικής αποτίμησης του έργου τους. Παράλληλα, θα εξεταστεί αν η παθητική μυθική παρουσία της αποκτά φεμινιστικές διαστάσεις στα πλαίσια της νεωτερικής ποίησης. Τέλος, θα μελετηθεί κατά πόσο οι νεωτερικοί ποιητές επηρεάστηκαν από το μυθικό παρελθόν της Ευρυδίκης, αλλά και από τη δυτική ποιητική παραγωγή.

Dissertation Abstract

Oustampasidi Lydia-Efstathia

The mythological figure of Eurydice in modern Greek poetry (20th and 21st century)

The purpose of the proposed doctoral dissertation is to study the reception of Eurydice's mythological form in the modern Greek poetry. In particular, this mythological figure is examined as a carrier of various symbolic semantic nuances for the poets of modern Greek poetry of the 20th and 21st centuries with the aim of: a) the emergence of the past-present communication in modern Greek poetry of modernism and the degree of convergence or divergence of the poetic production of each poetic generation in relation to the mythical narrative understood as "script", b) the functional use of the mythological form to express the particular poetic subject, c) the projection of the unique handling of the mythical form based on the gender of the poets of the period under study and d) the comparative overview of Eurydice in the studied poems.

In antiquity the myth of Eurydice is intricately related to the myth of Orpheus. In the ancient Greek literary tradition it is mentioned only in the 1st century BC in the work of Moschos, *Epitaph Vionos* (123). Until then, it is absent from the literary tradition of Greek antiquity, a fact that shows that this mythological heroine is overshadowed by Orpheus and it is only referenced as his other half, associated with death. She is the passive character that awaits the coming of the male hero and is shown as active due to her love for him.

In the Latin literary tradition, the myth's reception evolves through time. First Virgil in *Georgics* (4. 453-527) and then Ovid in the *Metamorphoses* (IX-X) give a "first-feminist" interpretation of the myth by reversing its earlier narrative. The feminine interpretation and reception of the narrative, which becomes a legacy of later Western literary output, is now at the centre of the myth.

From the 18th through the 20th century, English and American poets incorporated the revisionist, feminine perspective, that Latin poets had already established by reversing the traditional myth. Eurydice expresses her opposition to Orpheus' "saving" proposal to bring her back to life from the Underworld and demonstrates the strong acceptance of her death which symbolizes her independence. Therefore, from a passive, male-dependent presence, she is transformed into an active individual.

The aforementioned information regarding the reception of the myth of Eurydice in antiquity and the gradual development of its reception in Latin and later Western poetic production was a major impetus for me to investigate the modern

Greek poetic reception of the myth, with a focus on the form of Eurydice. The bibliography did not include a detailed study of the reception of this mythical figure in modern Greek poetry until recently. The subject of inquiry has always been Orpheus' persona, whereas Eurydice has been researched in connection to his figure.

Fields of research will be poems of modern Greek modernism, which contain this mythological figure and specifically poets of the generation of the '30s (Odysseas Elytis, Giannis Ritsos, Nikos Egonopoulos, Nikos Kalas, George Stogiannidis) of the First Post-War Generation (Zoe Karelli, Nikos Karouzos, Takis Varvitsiotis, Efi Ailianou, George Geralis) and the Second Post-War Generation (Kiki Dimoula, Lena Pappa, Zoe Samara, Stavros Vavouris). In the suggested dissertation, Eurydice will be examined solely as a legendary figure in order to elucidate her mythical features. Its varied symbolisms will be apparent, which will serve as crucial markers for the ideological and aesthetic evaluation of the poetry of contemporary poets. At the same time, it will be studied whether her passive mythical presence acquires feminist dimensions in the context of modern poetry. Finally, it will be examined whether modern poets were impacted not just by the fabled history of Eurydice, but also by western poetry production.